

УДК 664

АНАЛІЗ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Белоусов Я.І.

ANALYSIS OF TECHNICAL AND ECONOMIC INDICATORS OF MODERN DEVELOPMENT OF FOOD INDUSTRY IN UKRAINE

Belousov Y. I.

У статті результати аналізу розвитку харчової промисловості України. Визначено галузевий склад харчової промисловості. Схарактеризовано перспектив розвитку харчової промисловості України. Сформовано структурно-логічну схему використання результатів аналізу техніко-економічних показників розвитку харчової промисловості.
Ключові слова: харчова промисловість, техніко-економічний аналіз.

Поставника проблеми. Харчова промисловість – одна з провідних стратегічних і найважливіших галузей агропромислового комплексу. Від рівня її розвитку, стабільності функціонування залежить стан економіки та продовольча безпека, розвиток внутрішнього і зовнішнього ринків, а також рівень життя населення. Харчова промисловість виступає організатором та інтегратором виробництва продовольства, рушійною силою всього агропромислового комплексу, сприяє розвитку і розміщенню складових інших галузей як споживач їх продукції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням та аналізом техніко-економічних показників розвитку харчової промисловості займалися такі науковці та дослідники як Мостенська Т., Пильник Л. М., Якуненко Н. І., Кириченко О.В., Вишневецька О. В., Товста Т.Л. та інші [1-6]. Проте, подальший розвиток потребує поглибленого аналізу та оцінювання.

Постановка завдання. Метою статті є проведення аналізу техніко-економічних показників розвитку харчової промисловості України задля визначення перспектив розвитку.

Результати дослідження. З 2000 до 2007 року обсяги виробництва у харчовій галузі зросли в 2,3 раза. В 2008, 2009 роках було відмічено незначне падіння обсягів промислової продукції, проте починаючи з 2010 року галузь стабільно нарощує виробництво - в 2011 році виробництво зросло на 2,9%, в 2012 році – на 1%. В 2013 році відмічено падіння на 5,1% у зв'язку зі зменшення обсягів виробництва пі-

дакцизної групи товарів, цукру та олії. Проте в порівнянні з 2000 роком обсяги промислової продукції зросли в 2,7 раза. В 2014 році галузь знову нарощує обсяги промислової продукції – індекс промислової продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів склав 102,5%. Починаючи з 2012 року харчова промисловість вийшла на перше місце за обсягами реалізованої промислової продукції серед всіх галузей промисловості України. В 2012 році було реалізовано продукції на суму 254,5 млрд грн., що склало 18,2% в загальному обсязі. В 2013 році обсяги реалізованої продукції галузі склали 261,8 млрд грн. або 19,3% від загального обсягу в Україні. В 2014 році реалізовано продукції на суму 254,5 млрд грн., що складає 21,5% в загальному обсязі реалізованої промислової продукції в Україні.

За оперативними даними Держстату індекс промислової продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів в Україні (без урахування тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополя) у 2015 році, у порівнянні до 2014 року, склав 88,8 відсотка (індекс промислової продукції промисловості в цілому склав 86,6 %, переробної промисловості – 85,9 %). У 2015 року до листопада 2015 року індекс склав 85,1 %, до грудня 2014 року – 92,7%. За січень - грудень 2015 року у порівнянні до січня – грудня 2014 року збільшено обсяги виробництва: м'яса великої рогатої худоби свіжого чи охолодженого – на 1,2% (вироблено 52,8 тис. тонн); м'яса свиней свіжого чи охолодженого – на 6,6% (вироблено 244 тис. тонн), замороженого – на 10,1% (вироблено 15,8 тис. тонн); м'яса свійської птиці свіжого чи охолодженого – на 0,8% (вироблено 707 тис. тонн), замороженого - на 15,7% (вироблено 175 тис. тонн); виробів кондитерських цукрових (у т.ч. білий шоколад), що не містять какао – на 0,9% (вироблено 188 тис. тонн); коньяків, брендів – на 12,9% (вироблено 2,95 млн дал); сигарет, які містять тютюн, або суміші тютюну з заміниками тютюну – на 8% (вироблено 92,9

млрд шт.). Разом з тим, обсяги виробництва більшості видів продукції харчової промисловості у 2015 році знизились. Значний вплив на загальне зниження промислової продукції галузі мало зменшення обсягів виробництва продукції кондитерської та молочної промисловості як наслідок застосування в поточному році країнами Митного союзу обмежувальних заходів стосовно імпорту українських виробів. Так, за січень - грудень 2015 року у порівнянні до аналогічного періоду 2014 року зменшено: виробництво шоколаду та готових харчових продуктів, що містять какао – на 21,3% (вироблено 182 тис. тонн), молока рідкого обробленого – на 11,3% (вироблено 966 тис. тонн), масла вершкового – на 11,4% (вироблено 101 тис. тонн), сиру свіжого неферментованого – на 9,4% (вироблено 67,2 тис. тонн), сирів жирних – на 4,8% (вироблено 123 тис. тонн), йогурту та інших ферментованих чи сквашених молока та вершків – на 9,4% (вироблено 426 тис. тонн).

Також зниження індексу промислової продукції відбулося за рахунок зменшення обсягів виробництва деяких видів підкацизних товарів. Зокрема, у 2015 році у порівнянні до 2014 року, зменшено обсяги виробництва пива солодового, крім пива безалкогольного та пива з вмістом алкоголю менше 0,5% – на 19,6%, горілки з вмістом спирту менше 45,4% – на 13%, лікерів та інших спиртних напоїв – на 16,1%. На зниження індексу продукції харчової промисловості вплинуло також зменшення обсягів виробництва основної продукції олійно-жирової промисловості. Так, за 12 місяців 2015 року, у порівнянні з 2014 роком, обсяги виробництва олії соняшникової нерафінованої зменшено на 5,7%, на 30,1% зменшено обсяги виробництва маргарину і жирів подібних та на 30,9% - спредів та сумішей жирових.

Крім того, зменшено обсяги виробництва продукції інших галузей харчової промисловості, зок-

рема виробів ковбасних, соків фруктових та овочевих, їх сумішей, овочів консервованих натуральних, борошна, цукру, більшості круп, пшеничного хліба та виробів хлібобулочних, печива солодкого і вафель, соусів і приправ та прянощів змішаних, продуктів молоковісних, вод натуральних мінеральних та напоїв безалкогольних та інших.

За даними Держстату у 2015 році реалізовано продукції виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (у відпускних цінах без ПДВ і акцизу) на суму 339,8 млрд грн, що складає 22,6% в загальному обсязі реалізованої промислової продукції України. При цьому необхідно зазначити, що внутрішній ринок забезпечений продовольчими товарами в повному обсязі. Крім того, завдяки наявності достатніх потужностей з виробництва харчових продуктів та запасів сировини і надалі буде забезпечено насичення внутрішнього ринку відповідно до його потреб.

У харчовій промисловості України створені сприятливі умови для іноземних інвестицій, обсяги яких за останні 5 років зросли майже вдвічі. На розвиток галузі залучено майже 3 млрд. доларів США іноземних інвестицій, що складає 18,4% від обсягу прямих іноземних інвестицій у промисловість країни та майже 6% загального обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку України.

За результатами проведеного аналізу техніко-економічних показників розвитку харчової промисловості України можна стверджувати, що промисловість потребує: забезпечення реальних заходів з енергоефективності (перехід на альтернативні види палива, заміна обладнання на більш енергоефективне, організація виробництва біопалива, переробка відходів на біогаз, випуск додаткової продукції шляхом забезпечення глибини переробки), гарантування високої якості продукції (удосконалення законодавства, гармонізація стандартів, розробка та

Рис. 1. Галузевий склад харчової промисловості

запровадження технічних регламентів, реформа системи державного контролю за безпечністю та якістю продукції, запровадження систем НАССР або аналогічних систем забезпечення безпеки при виробництві харчових продуктів), виробництво органічної продукції (розроблення необхідної нормативно-правової бази, організація виробництва та збуту органічної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринку) і ефективне державне регулювання (реформування системи державного контролю за цінами шляхом відмови від прямого регулювання цін на продовольчі товари на користь захисту економічної конкуренції, непрямого регулювання ринку, у тому числі шляхом формування державного продовольчого резерву та своєчасного здійснення товарних інтервенцій, та впровадження системи надання адресної допомоги незахищеним верствам населення, здійснення зваженої політики щодо оподаткування, встановлення тарифів на перевезення, приватизація державних підприємств тощо). Крім того, що для зростання обсягів виробництва харчової продукції,

необхідно: 1) здійснити заходи щодо реконструкції та технічного переозброєння основних засобів та поліпшення на цій основі асортименту і якості продукції; 2) розробити відповідний фінансово-кредитний механізм функціонування підприємств харчової промисловості; 3) створити сприятливі умови для підприємництва, удосконалення взаємовідносин з сільськогосподарськими товаровиробниками та розвитку агропромислової інтеграції.

У процесі реструктуризації підгалуздей харчової промисловості доцільно поступово удосконалювати розміщення підприємств для формування спеціалізованих зон виробництва і переробки основних видів сировини. Україна може бути продовольче незалежною по життєво важливих продуктах харчування, для виробництва яких у неї є достатній природно-економічний потенціал.

На рис 2 подано структурно-логічну схему використання результатів аналізу техніко-економічних показників розвитку харчової промисловості України.

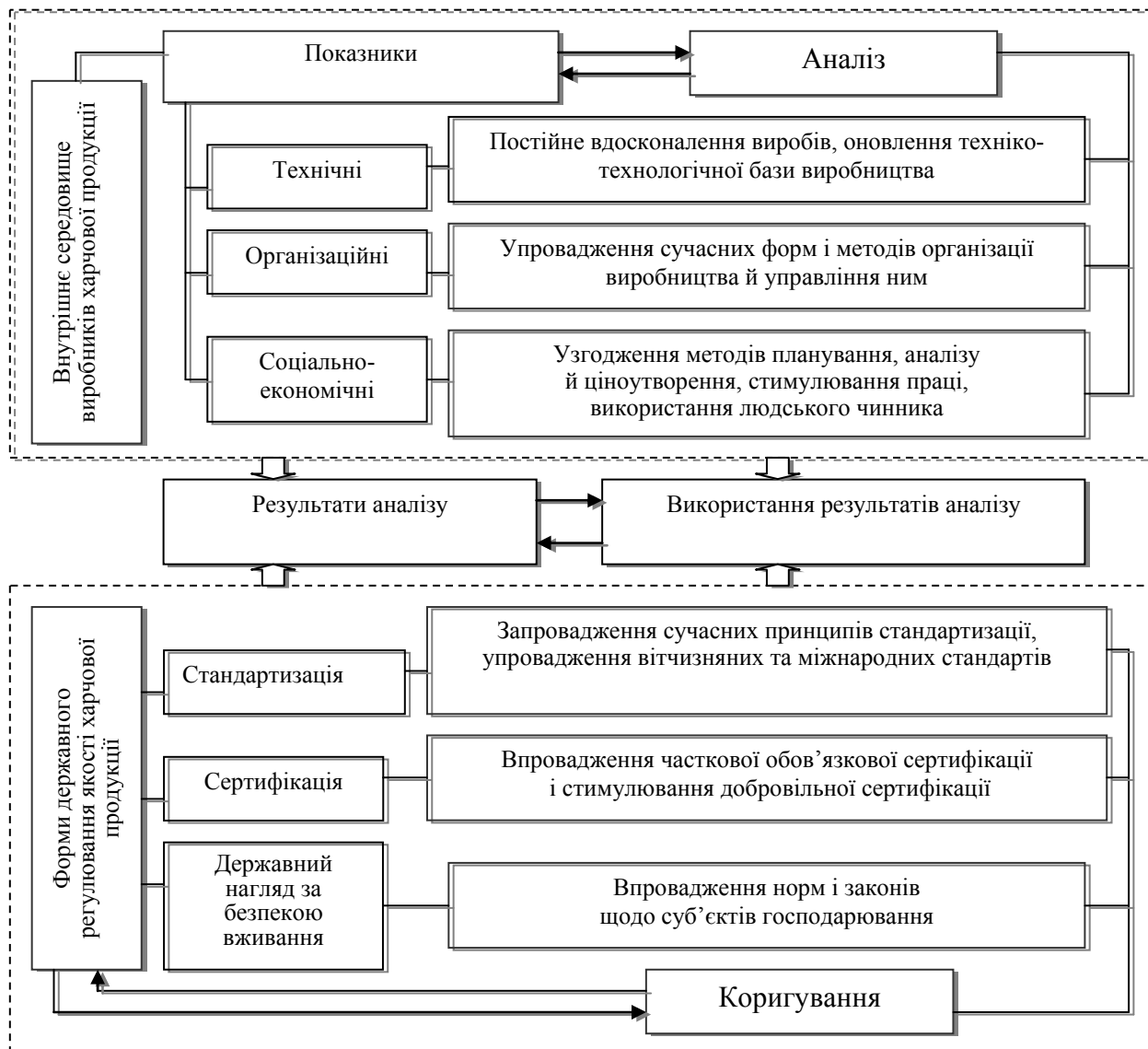

Рис. 2. Структурно-логічна схема використання результатів аналізу техніко-економічних показників розвитку харчової промисловості

Законом України „Про Державний бюджет України на 2016 рік” (зі змінами) Мінагрополітики передбачені видатки в обсязі 1615,4 млн гривень. Станом на 29.04.2016 Державною казначейською службою України виконавцям бюджетних програм згідно помісячного розпису асигнувань загального фонду Державного бюджету України спрямовано всього – 235,5 млн гривень. Законом України “Про Державний бюджет України на 2016 рік” Мінагрополітики передбачені видатки в обсязі 1524,6 млн грн, з них на підтримку розвитку підприємств АПК – 1424,6 млн грн (93,0 % від загального обсягу). Станом на 29.04.2016 Державною казначейською службою України спрямовано Аграрному фонду України – 11,8 млн грн, в тому числі за КПКВК: 2801250 «Витрати Аграрного фонду, пов’язані з комплексом заходів із зберігання, перевезення, переробки та експортом об’єктів державного цінного регулювання державного інтервенційного фонду» – 11,7 млн грн; 2801560 «Формування Аграрним фондом державного інтервенційного фонду, а також закупівлі матеріально-технічних ресурсів для потреб сільськогосподарських товаровиробників» - 0,1 млн гривень [6]. Однак у сучасних умовах, через обмеженість фінансових засобів, можна використати тільки ті фактори зростання виробництва, які не вимагають додаткових інвестицій, зокрема – здійснення інституціональних перетворень, удосконалення фінансово-кредитної системи, оптимальне поєднання ринкових регуляторів, посилення державного впливу на всі сфери діяльності.

Таким чином, проведення аналізу техніко-економічних показників розвитку харчової промисловості України дозволяє визначити перспективи розвитку та обґрунтувати заходи щодо державного регулювання якості харчових продуктів.

Л і т е р а т у р а

1. Мостенська Т. Стан та перспективи розвитку ринку продовольчих товарів в Україні [Текст] // Харчова і переробна промисловість. – 2009. – № 1. – С. 8-12.
2. Пильник Л. М. Наукове забезпечення і конкурентоспроможність харчової продукції [Текст] / Л. М. Пильник // Харчова і переробна промисловість. – 2007. – № 5-6. – С. 10-11.
3. Якуненко Н. І. Продовольчий ринок України: проблеми та тенденції розвитку [Текст] / Н. І. Якуненко // Економічні реформи сьогодні. – 2008. – № 13. – С. 32-37.
4. Кириченко О. До проблеми розвитку харчової промисловості [Текст] // Економіка України. – 2000. – № 10. – С. 82-84.
5. Вишневецька О. В. Динаміка відтворення основних засобів на підприємствах харчової промисловості / О. В. Вишневецька // Економіка харчової промисловості. – 2011. – № 4. – С. 12-16.
6. Товста Т.Л. Актуальні проблеми і перспективи розвитку харчової промисловості України / Т.Л. Товста // АгроСвіт. – 2008. - №6. – С.8 – 12.
7. Законом України „Про Державний бюджет України на 2016 рік” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/>

References

1. Mostenska I. T. Status and prospects of development of dis-food market in Ukraine [Text] // Food and processing industry. - 2009. - № 1. - С. 8-12.
2. Pylnyk LM Scientific support and competitive food production [Text] / LM Pylnyk // Food and processing industry. - 2007. - № 5-6. - P. 10-11.
3. Yakunenko NI Food Market of Ukraine: problems and trends [Text] / NI Yakunenko // Economic reforms today. - 2008. - № 13. - P. 32-37.
4. Kirichenko A. The problem of the food industry [Text] // Economics of Ukraine. - 2000. - № 10. - P. 82-84.
5. Vyshnevetska O.V. “Dynamics of fixed assets reproduction in the food industry”, *Ekonomika harchovoi promyslovosti*, vol. 4, pp.12-16.
6. Thick TL Recent challenges and trends the Persian-food industry of Ukraine / TL Thick // *Agrosvit*. - 2008. - №6. - P.8 - 12.
7. Law of Ukraine "On the State Budget of Ukraine for 2016" [Elektronnij resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.niss.gov.ua/>

Белоусов Я.И. Анализ технико-экономических показателей современного развития пищевой промышленности Украины.

В статье результаты анализ развития харчової промисловості України. Определены отраслевой состав пищевой промышленности. Охарактеризован перспектив развития пищевой промышленности Украины. Сформирован структурно-логическую схему использования результатов анализа технико-экономических показателей развития пищевой промышленности.

Ключевые слова: *пищевая промышленность, технико-экономический анализ.*

Belousov Y.I. Analysis of technical and economic indicators of modern development of food industry in Ukraine.

In the article the results of analysis of food industry development in Ukraine are defined. Determined the industry sector of food industry. Described the prospects of food industry development in Ukraine. Formed the structural-logical scheme of using the results of technical-economic indicators analysis of food industry.

Key words: *food industry, technical and economic analysis*

Белоусов Я.И. – к.е.н., доцент кафедри легкої і харчової промисловості Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля (м. Северодонецьк) eseniya.999@mail.ru

Рецензент: д.е.н., проф. **Заблудська І.В.**

Стаття подана 19.09.2016